Lexique d'araméen = hébreu moderne

Vous constaterez que beaucoup de ces mots sont utilisés en hébreu moderne.

Source : http://www.safa-ivrit.org/imported/aramaic.php

א.

♦ **אגרא** – שכר, רווח.
└ **לפום צערא אגרא** – השכר הוא בהתאם למאמץ.
♦ **אדרבא** (הא דרבא) – גדולה מזו [להפך, מסתבר לומר בדיוק הפך הדברים]. Au contraire
♦ **אורחא** – דרך.
└ **אגב אורחא** – בדרך אגב.
♦ **אוריין** – תורה, לימוד.
└ **בר אוריין** – בן תורה, תלמיד תורה.
♦ **אורייתא** – תורה (התורה).
└ **אורייתא קדישתא** – התורה הקדושה.
└ **דאורייתא** – מן התורה [מצווה שמקורה בתורה, בניגוד למצווה **דרבנן** שנקבעה על ידי החכמים].
♦ **אזל** – הלך. בצווי: זיל.
└ **אזל והלך** – הלך ונגמר.
└ **ואידך - זיל גמור** – מכאן - לך והשלם את הנושא בעצמך.
♦ **אי** (קיצור של אין) – אם (מילת תנאי).
♦ **איגרא** – גג.
└ **מאיגרא רמא לבירא עמיקתא** – משל לנפילה משיא ההצלחה אל שפל המדרגה.
♦ **אידך** – אחר, ההוא.
└ **ואידך** – והאחר [מה אומר על זה האחר, בעל הדעה המנוגדת?].
└ **מאידך** (קיצור של 'מאידך גיסא') – מצד שני.
└ **ואידך - זיל גמור** – מכאן - לך והשלם את הנושא בעצמך.
♦ **איכא** – יש.
♦ **אין** – כן.
└ **אין הכי נמי** – באמת כך הוא כפי שאמרת.
♦ **אינהו** – הם.
♦ **אינש** – איש, אדם.
└ **דאמרי אנשי** – נאמר לפני הבאת פתגם או ביטוי עממי.
♦ **איפכא מסתברא** – ההפך מסתבר [תמיהה על דברים כאשר נראה שהיפוכם יותר הגיוני].
♦ **אית** – יש.
♦ **איתרע מזלו** – נשבר מזלו [לא שיחק לו המזל, היה לו מזל רע; קרה לו מקרה לא רצוי].
♦ **אליבא ד..** – לפי, לשיטת.
♦ **אלים** – חזק פיזית, נחוש בדעתו.
└ **כל דאלים גבר** – כל מי שחזק גובר (על האחרים).
♦ **אמתלה** – תואנה, תרוץ שנוח להשתמש בו כדי להצדיק מעשה או התחמקות ממעשה.
♦ **אנא** – אני.
♦ **אנן** – אנחנו.
♦ **אנפין** (רבים של אַנְפָּא או אַפָּא) – אף [פנים; מראה חיצוני, חזית].
└ **בזעיר אנפין** – במימדים זעירים, מיניאטורי; בהקטנה.
♦ **ארעא** – ארץ.
└ **סדנא דארעא חד הוא** – לכל העולם יש בסיס משותף, התנהגות בני האדם דומה בכל מקום.
└ **עפרא דארעא** – כינוי לדבר חסר ערך.

♦ **אשתקד** (שתא + קדמייתא) – שנה קודמת [השנה שעברה]. L'année dernière
↵ **שלג דאשתקד** – דימוי לדבר שכבר אינו רלוונטי.
♦ **אתא** – בא (כמו אתא בוקר וגם לילה - ישעיה כא יב).
♦ **אתר** – מקום.
↵ **אתרא קדישא** – מקום קדוש [הארגון החרדי השומר על החופרים במקומות קבורה].
↵ **לאלתר** – שיבוש של "על אתר" [במקום, מייד]. immédiatement, sur le champ

ב.

♦ **בבא** (בבא) – שער, פתח
↵ **בבא בתרא** – שער אחרון [כינוי לחלק האחרון בספר, וכן שמה של המסכת השלישית והאחרונה בסדר נזיקין].
↵ **בבא מציעא** – שער אמצעי [כינוי לחלק האמצעי בספר המחולק לשלושה חלקים, וכן שם מסכת בסדר נזיקין].
↵ **בבא קמא** – שער ראשון [כינוי לחלק הראשון בספר, וכן שמה של המסכת הראשונה בסדר נזיקין].
♦ **בגו** – בתוך.
♦ **בדיחותא** – ליצנות, שמחה, שעשוע.
↵ **מילתא דבדיחותא** – דבר צחוק.
♦ **בדיעבד** – שנעשה [לאחר שכבר נעשה המעשה].
♦ **בי** – בית [צורת קיצור בלשון חז"ל למילה בית- בנסמך].
↵ **בי דין** – בית דין (צורה מקוצרת הנהוגה בלשון חז"ל).
↵ **בר בי רב** – בן בית הרב [תלמיד ישיבה. בלשון ימינו הכוונה לכל אדם].
↵ **כתבי בי דין** – צורת קיצור בלשון חז"ל לצירוף "כתבי בית דין".
♦ **בירא** – באר, בור.
↵ **מאיגרא רמא לבירא עמיקתא** – משל לנפילה משיא ההצלחה אל שפל המדרגה.
♦ **ביש** – רע.
↵ **ביש גדא** – רע מזל [חסר מזל; שאין לו מזל].
↵ **ביש מזל** – רע מזל [חסר מזל; שאין לו מזל].
↵ **מרעין בישין** – מחלות רעות [דברים רעים].
↵ **עינא בישא** – עין רעה.
♦ **בכהאי גוונא** – באופן זה.
♦ **במטותא** – בבקשה.
♦ **בניחותא** – בנוחות, בעדינות [בנחת; בשקט וללא חיפזון].
♦ **בעא** – שאל (בעיה = שאלה).
↵ **בעיא** – שאלה [מצורות היסוד של הדיון התלמודי].
♦ **בעא** – רצה, היה צריך ל...
↵ **דבעי** – שרוצה.
↵ **אכל כדבעי** – אכל כפי צרכו.
↵ **לכל מאן דבעי** – לכל מי שמבקש, לכל המעוניין.
♦ **בעיא** – שאלה [מצורות היסוד של הדיון התלמודי].
♦ **בפלוגתא** – נושא זה שנוי במחלוקת.
♦ **בפרהסיא** – ברבים, בציבור.
♦ **בר** – בן.
↵ **בר אוריין** – בן תורה, תלמיד תורה.
↵ **בר בי רב** – בן בית הרב [תלמיד ישיבה. בלשון ימינו הכוונה לכל אדם].
↵ **בר הגנה** – שניתן להגן עליו.
↵ **בר מצווה** – נער שהגיע לגיל שלוש עשרה והוא חייב במצוות.

┘ **בר סמכא** – בקי, בעל סמכות.
┘ **בר עונשין** – שניתן להעניש אותו.
┘ **בר פלוגתא** – יריב לוויכוח. אדם שעמו יש מחלוקת.
┘ **בר קיימא** – שיש לו יכולת קיום עצמאית שאינה נזקקת לעזרה חיצונית. existant, pouvant exister
┘ **ידוע לכל בר בי רב** – ידוע לכל.
♦ **בר** – חוץ.
┘ **בר מינן** – מחוץ לנו [מת].
┘ **מלבר** – מבחוץ.
┘ **מלגו ומלבר** – מבפנים ומבחוץ.
♦ **ברי** – ברור.
♦ **ברייתא** – משנה חיצונה, שלא נכללה באוסף המשניות של המשנה.
♦ **בשלמא** – נניח.
♦ **בתר** – שיבוש של "באתר" [אחרי־, התקופה שאחרי־].
┘ **בתר מקראי** – שאחרי תקופת המקרא.
┘ **ספרות בתר מקראית** – ספרות מהתקופה שאחרי המקרא, כגון מגילות ים המלח, ספרים חיצוניים ועוד.
♦ **בתרא** – אחרון.
┘ **בבא בתרא** – שער אחרון [כינוי לחלק האחרון בספר, וכן שמה של המסכת השלישית והאחרונה בסדר נזיקין].

ג.

♦ **גבי** – אצל.
♦ **גבר** – גובר (צורת בינוני).
┘ **כל דאלים גבר** – כל מי שחזק גובר (על האחרים).
♦ **גברא** – איש, גבר.
┘ **חילופי גברי** – החלפת האנשים בתפקידים הבכירים.
┘ **כוח גברא** – אונות, יכולת ההולדה.
♦ **גדא** – מזל.
┘ **ביש גדא** – רע מזל [חסר מזל; שאין לו מזל].
♦ **גו** – תוך.
┘ **בגו** – בתוך.
┘ **מלגו** – מבפנים.
┘ **יש דברים בגו** – יש טעם בדברים, יש עובדות מאחורי השמועות.
♦ **גוב** – בור; מאורת אריות.
♦ **גופא** – הגוף [פתיחה לדיון בהלכה שהובאה בעת הדיון הקודם ועתה נפנית הגמרא לברר אותה לגופה].
♦ **גושפנקא** – חותם [טבעת] של בעל תפקיד רשמי [אישור רשמי].
♦ **גושפנקה** – חותם [טבעת] של בעל תפקיד רשמי [אישור רשמי].
♦ **גיסא** – צד.
┘ **מחד גיסא.. ומאידך גיסא** – מצד אחד.. ומהצד האחר.
♦ **גמר**[2] – למד.
┘ **גמרא** – תלמוד.
┘ **ואידך - זיל גמור** – מכאן - לך והשלם את הנושא בעצמך.
♦ **גמרא** – תלמוד.
♦ **גרס**[2] – למד.
┘ **גירסא דינקותא** – כך למדתי בילדותי.
┘ **לא פסיק פומיה מגירסא** – שלא יפסיק פיו מלימוד.

ד.

♦ **ד** – ש, של.
♦ **דא** – זאת.
└ **דא עקא** – זאת הצרה.
♦ **דאורייתא** – מן התורה [מצווה שמקורה בתורה, בניגוד למצווה **דרבנן** שנקבעה על ידי החכמים].
♦ **דבעי** – שרוצה.
└ **אכל כדבעי** – אכל כפי צרכו.
└ **לכל מאן דבעי** – לכל מי שמבקש, לכל המעוניין.
♦ **דהבא** – זהב.
♦ **דומיא** – דומה.
♦ **דחיל** – פוחד, מפחד.
└ **בדחילו ורחימו** – בזהירות וביראת כבוד.
♦ **דחליל** (דחיל) – פוחד [יצור מפחיד].
♦ **די** – אשר, ש..
♦ **די** – של.
♦ **דידי** – שלי
└ **בדידי הווה עובדא** – כך קרה לי; זה תיאור המעשה שהיה לי.
└ **לגבי דידי** – מבחינתי, באשר לי.
♦ **דידיה** – שלו
♦ **דינא** – דין, חוק.
└ **דינא דמלכותא - דינא** – חוק המדינה מחייב (אפילו אם אינו תואם להלכה).
♦ **דכר** – זכר.
♦ **דלמא** – שמא.
♦ **דמי** – דומה, נחשב.
└ **היכי דמי** – איך הוא דומה, נראה? [שאלה הבאה לברר ולתאר את המקרה או המצב המיוחד שבו נאמרו הדברים].
♦ **דק** – עיין בקפדנות; בחן בתשומת לב. התבטא באופן מדויק.
└ **ודוק** – ועיין היטב בדבר, הדבר צריך עיון (צורת ציווי של הפועל דק).
└ **לא דק** – לא התבטא במדויק.
└ **לא דק פורתא** – התבטא בצורה לא לגמרי מדויקת.

ה.

♦ **הא** – זו, הרי
└ **הא ראיה** – זאת ראיה [הנה דוגמה המוכיחה את הדברים; הנה ההוכחה.].
└ **הא בהא תליא** – זה תלוי בזה, שני הדברים קשורים זה בזה.
└ **הא קא משמע לן** – הלכה זו (חידוש זה) בא החכם להשמיע לנו.
♦ **האידנא** (הא אידנא) – הזמן הזה, עכשיו.
♦ **הדא** – זה.
└ **הדא הוא דכתיב** – פתיחה להבאת פסוק, לסייע לדרשה קודמת.
♦ **הדדי** – זה לזה. Réciproque
♦ **הדר** – חזר.
♦ **הווה** – היה.

└ **הווה אמינא** – היה אומר [צירוף המציין קטע דיון שידוע מראש שיידחה בשלב הבא].
└ **בדידי הווה עובדא** – כך קרה לי; זה תיאור המעשה שהיה לי.
♦ **הווי²** – הֱיֵה (בצווי).
└ **הווי אומר** – כלומר.
♦ **היינו** – קיצור של: **האי ניהו** – זה הוא [זה הוא]. C'est tout
└ **היינו הך** – אותו הדבר, שני הדברים זהים.
♦ **היכי** – איך.
└ **היכי דמי** – איך הוא דומה, נראה? [שאלה הבאה לברר ולתאר את המקרה או המצב המיוחד שבו נאמרו הדברים].
└ **היכי קאמר** – איך הוא אומר? [מהי כוונת דבריו? על איזה מקרה בדיוק הוא מדבר?].
♦ **הכא** – כאן.
└ **מהכא להתם** – מפה לשם.
♦ **הכי** (הָא + כֵּי) – כך.
└ **הכי קאמר** – כך הוא אומר, כך יש להבין את דברי האומר [פתיחה להגהה או לפירוש חדש של ההלכה המתרץ את הקושייה].
└ **אין הכי נמי** – באמת כך הוא כפי שאמרת.
♦ **הני** – אלה.
♦ **השתא** – השנה; שנה זו.
♦ **התם** – שם [כינוי לארץ ישראל בפי הבבלים].
└ **מהכא להתם** – מפה לשם.

ו.

♦ **ואידך** – והאחר [מה אומר על זה האחר, בעל הדעה המנוגדת?].
♦ **ודוק** – ועיין היטב בדבר, הדבר צריך עיון (צורת ציווי של הפועל דק).
♦ **ותו** – תו הוא קיצור של תוב = שוב, עוד [ועוד].
└ **ותו לא** – ולא עוד, וזהו, ושום דבר נוסף. et pas plus

ז.

♦ **זבין** – מכר.
♦ **זבן** – מוכר שכיר בחנות.
♦ **זבן** – קנה.
♦ **זוזא** – דינר (כסף).
└ **בתרי זוזי** – בשני זוזים.
♦ **זוטא** – קטן.
└ **זוטרא** – קטן. בקיצור: זוטא.
♦ **זוטרא** – קטן. בקיצור: זוטא.
♦ **זיל** – לך.
♦ **זלדקן** – בעל זקן דל.
♦ **זעיר** – קטן.
└ **בזעיר אנפין** – במימדים זעירים, מיניאטורי; בהקטנה.

ח.

♦ **חברותא** – חברות [לימוד משותף].
↵ **או חברותא או מיתותא** – או חברות או בדידות (השקולה למוות).
♦ **חד** – אחד.
↵ **חד יומי** – של יום אחד; שנמשך יום אחד.
↵ **חד פעמי** – דבר שקורה פעם אחת בלבד. unique
↵ **מחד גיסא.. ומאידך גיסא** – מצד אחד.. ומהצד האחר. d'un côté et de l'autre
♦ **חדא** – אחת
↵ **בחדא מחתא** – באותה הנשימה, ברצף אחד: "לענות על כל השאלות בחדא מחתא".
♦ **חוכא** – צחוק
↵ **חוכא ואיטלולא** – צחוק וצהלה, צחוק ולעג.
♦ **חזא** – ראה. בצווי: חזי.
↵ **פוק חזי מאי עמא דבר** – יש להתחשב במנהג העם.
♦ **חכימא** – חכם.
↵ **די לחכימא ברמיזא (ולשטיא בכורמיזא)** – די לחכם ברמז (ולטיפש מומלץ אגרוף).
♦ **חמרא** – יין.
↵ **חמרמורת** – תחושות קבס למיניהן שחשים בבוקר שלאחר שתיה מוגזמת של אלכוהול.

ט.

♦ **טב** – טוב.
↵ **טבין ותקילין** – כסף שמשולם במלואו, על פי משקלו המלא והאמיתי.
♦ **טעמא** – טעם [נימוק, סיבה].
♦ **טפי** – יותר, נוסף.

י.

♦ **יומא** – יום.
↵ **ענייני דיומא** – מצב הדברים הנוכחי בקהילה, במדינה, בעולם וכד'.
♦ **ינוקא** – תינוק.

כ.

♦ **כדבעי** – כפי שנחוץ, "ביד רחבה": אכל כדבעי, ישן כדבעי.
♦ **כולי** – כל.
↵ **כולי עלמא** – כל העולם [הכל, דעת הכל, הציבור הרחב. בתלמוד: כל החכמים שנחלקו בעניין זה לפני כן].
↵ **אליבא דכולי עלמא** – כפי שידוע ומוסכם על הכל, לדעת הכל.
♦ **כוליה** – כולו.
♦ **כי** – כמו, כאשר
↵ **וכי תימא** – ואם תאמר [פתיחה לשאלה רטורית].
♦ **כתיב** – כתוב.

ל.

♦ **לאו** – לא (גם: האם לא).
↵ **לאו מילתא היא** – ביטוי של דחייה לדעה שנאמרה משום שיש נימוקים מכריעים נגדה.
♦ **לאו[2]** – מצוות לא תעשה.
♦ **לאלתר** – שיבוש של "על אתר" [במקום, מייד].

- **לאפוקי** – להוציא.
- **לישנא** – לשון, ניסוח.
  - **לישנא אחרינא** – לשון אחר [במילים אחרות [פתיחה להבאת נוסח אחר של אותו עניין]].
  - **כהאי לישנא** – במילים אלה, בדברים אלה.
- **לית** – קיצור של "לא אית", לא יש [אין].
  - **בלית ברירה** – באין ברירה [מחוסר ברירה. לא היתה ברירה אלא..].
  - **לית דין ולית דיין** – מצב שבו הכל הפקר, כל אחד יכול לעשות כטוב בעיניו.
  - **לית מאן דפליג** – אין חולקים על כך ש..; מוסכם על הכל כי ...
- **לן** – לנו.
  - **קיימא לן** – קיימת לנו [מסורת] [מקובל בידינו, ידוע לנו].
  - **הא קא משמע לן** – הלכה זו (חידוש זה) בא החכם להשמיע לנו.
  - **קא משמע לן** – הוא אומר לנו זאת; הסיבה בגללה נאמרו הדברים היא..
- **לעילא** – למעלה.
  - **לעילא ולעילא** – מעולה, מושלם, מן המעלה הראשונה.
- **לפום** – לפי.
  - **לפום צערא אגרא** – השכר הוא בהתאם למאמץ.

מ.

- **מאי** – מה (גם: האם).
  - **במאי עסקינן?** – במה דברים אמורים, באיזה מקרה מדובר?
  - **מאי נפקא מינה** – מה מיוחד במה שנאמר? איזו תוצאה מעשית יש לקביעה זאת?
- **מאידך** (קיצור של 'מאידך גיסא') – מצד שני.
  - **מחד גיסא.. ומאידך גיסא** – מצד אחד.. ומהצד האחר. d’un côté et de l’autre
- **מאן** – מי.
  - **מאן דהוא** – מישהו [לפעמים מביאים דבר מאת 'מאן דהוא' – אדם שמטעם כלשהו לא רוצים להזכיר את שמו או שלא ידוע מי הוא].
  - **לית מאן דפליג** – אין חולקים על כך ש..; מוסכם על הכל כי ...
  - **לכל מאן דבעי** – לכל מי שמבקש, לכל המעוניין.
- **מגן** – מישהו [חינם].
  - **אסיא דמגן במגן - מגן שווי** – רופא של חינם שווה חינם (על פי בבא קמא פה א).
  - **לא על מגן זכית** – לא סתם זכית (על פי בראשית רבא יא).
- **מותב** – מושב [צוות שופטים שנתמנה לשבת בדין].
- **מילי** – דברים.
- **מילתא** – מילה, דבר.
  - **לאו מילתא היא** – ביטוי של דחייה לדעה שנאמרה משום שיש נימוקים מכריעים נגדה.
  - **מילתא דבדיחותא** – דבר צחוק.
  - **מילתא זוטרתא** – דבר קטן.
- **מימרא** – אמרה [אמירה של דברי האמוראים, בניגוד למשנה או לברייתא].
  - **רגע כמימרא** – הזמן שלוקח לומר את המילה "רגע" [זמן קצר ביותר].
- **מיתותא** – מוות.
  - **או חברותא או מיתותא** – או חברות או בדידות (השקולה למוות).
- **מכללא** – כלל שלא נאמר במפורש אבל ניתן להסיקו מתוך הדוגמאות.
- **מלבר** – מבחוץ.
  - **מלגו ומלבר** – מבפנים ומבחוץ.
- **מלגו** – מבפנים.
  - **מלגו ומלבר** – מבפנים ומבחוץ.
- **מסתמא** – "מן הסתם": כך אפשר לצפות, כך קורה בדרך כלל.

♦ **מעיקרא** – מיסודו, מלכתחילה, על הסף.
♦ **מציעתא** – אמצע [כינוי לחלקה האמצעי של משנה או של ברייתא].
♦ **מר** – אדון [פניית כבוד של תלמיד לרב או שני חכמים זה לזה]. Monsieur, Mr
♦ **מרן** – מורנו [כינוי כבוד לרב וגדול בתורה].
└ **סברי מרנן ורבנן** – פתיחה של ברכת הקידוש על היין.
♦ **מרע** – חולה.
└ **שכיב מרע** – שכוב חולה [חולה אנוש, נוטה למות].
♦ **משמע** – משמיע [בינוני פועל של הפועל שמע].
└ **תרתי משמע** – בשני המובנים, בשתי משמעויות.
└ **הא קא משמע לן** – הלכה זו (חידוש זה) בא החכם להשמיע לנו.
└ **קא משמע לן** – הוא אומר לנו זאת; הסיבה בגללה נאמרו הדברים היא..

נ.

♦ **נהור** – אור.
└ **סגי נהור** – רוב אור [עיוור].
└ **לשון סגי נהור** – לשון הפוכה, לשון שבה אומרים ההפך ממה שמתכוונים; לרוב במשמעות של לשון נקיה.
└ **נהורא מעליא** – אור מעולה. בהשאלה: סמל לרוחניות ולהתעלות הנפש.
♦ **נוטר** – שומר.
♦ **נחת** – ירד.
♦ **נטר** – שמר.
└ **נטורי קרתא** – שומרי העיר [שם של קבוצה חרדית אנטי-ציונית].
♦ **ניחא** – נוח.
♦ **נמי** – גם כן.
└ **אין הכי נמי** – באמת כך הוא כפי שאמרת.
♦ **נמלך** – התייעץ, שקל.
└ **נמלך בדעתו** – שינה את דעתו לאחר שיקול דעת נוסף.
♦ **נסב** – לקח (נשא אישה).
♦ **נסק** – עלה.
♦ **נפיק** – יוצא.
♦ **נפק** – צא.
♦ **נפקא** – יוצאת.
└ **נפקא מינה** – יוצאת ממנה [מסקנה מעשית הנובעת מקביעה מסוימת].
└ **מאי נפקא מינה** – מה מיוחד במה שנאמר? איזו תוצאה מעשית יש לקביעה זאת?
♦ **נפש** – רצון, שאיפה.
└ **ממה נפשך** – הקדמה להצגת כמה צדדים בדיון שכולם מובילים לאותה המסקנה.
♦ **נקט** – אחז, החזיק.

ס.

♦ **סבא** – זקן [האב של האב או של האם]. Grand-père
└ **סבא רבא** – זקן גדול [אבא של הסבא או של הסבתא]. arrière grand-père
♦ **סבר** – חשב.
♦ **סברא** – הבנת ההלכה וטעמה (בניגוד לקבלת מסורת בלבד, 'גמרא')
♦ **סברא** – דבר שההגיון מחייבו, אף שאין לו סימוכין במקורות.
♦ **סבתא** – זקנה [האם של האב או של האם]. Grand-mère
└ **סבתא רבתא** – זקנה גדולה [אמא של הסבא או של הסבתא]. arrière grand-mère

↵ **שערות סבתא** – השם הירושלמי לצמר גפן מתוק.
♦ **סגי** – גדול, רב (בשתי המשמעויות: הרבה ומספיק).
↵ **סגי ליה** – מספיק לו, די לו.
↵ **סגי נהור** – רוב אור [עיוור].
↵ **בכך - סגי** – בכך מספיק לו. די לו, רב לו בכך.
↵ **לשון סגי נהור** – לשון הפוכה, לשון שבה אומרים ההפך ממה שמתכוונים; לרוב במשמעות של לשון נקיה.
♦ **סגי** – כפועל – הולך (מכאן: סוגיה – הלכה).
♦ **סהדא** – עד (בערבית יש מילה דומה: שהיד).
↵ **סהדי במרומים** – נוסח של שבועה: אלוהים עדי (=העד שלי).
♦ **סוגיא** – הלכה [נושא הלכתי שנידון בתלמוד].
♦ **סיטרא אחרא** – הצד האחר [השטן, היצר הרע; בקבלה: הצד המנוגד לקדושה].
♦ **סיפא** – סוף [כינוי לחלקה האחרון של משנה או של ברייתא].
♦ **סני** – שנוא.
♦ **סנסן** – אחד מהגבעולים הנושאים את פירות התמר.

ע.

♦ **עבד** – עשה.
♦ **עבדקן** – בעל זקן עבה.
♦ **עגלא** – מהירות, חיפזון.
♦ **עובדא** – מעשה.
↵ **בדידי הווה עובדא** – כך קרה לי; זה תיאור המעשה שהיה לי.
♦ **עורבא** – עורב.
↵ **עורבא פרח** – דברים שאין בהם ממש, שמועות ללא ביסוס.
♦ **עידנא** – זמן, עידן.
↵ **בעידנא דריתחא** – מתוך כעס, בזמן של סערת רגשות.
♦ **עינא** – עין.
↵ **עינא בישא** – עין רעה.
♦ **עיקרא** – יסוד, שורש, עיקר.
↵ **מעיקרא** – מיסודו, מלכתחילה, על הסף.
↵ **טעות מעיקרא** – טעות יסודית, טעות מהותית.
♦ **עלמא** – עולם; העולם.
↵ **בית עלמין** – בית עולמים [בית קברות]. Cimetière
↵ **כולי עלמא** – כל העולם [הכל, דעת הכל, הציבור הרחב. בתלמוד: כל החכמים שנחלקו בעניין זה לפני כן].
↵ **אליבא דכולי עלמא** – כפי שידוע ומוסכם על הכל, לדעת הכל.
↵ **אמירה בעלמא** – אמירה סתמית, ללא כוונת עשיה.
↵ **דיבורים בעלמא** – דיבורים באויר, ללא כוונת עשיה.
♦ **עמיק** – עמוק (עמיקתא - עמוקה).
♦ **עפרא** – עפר.
↵ **עפרא דארעא** – כינוי לדבר חסר ערך.
↵ **עפרא לפומיה** – ייסכר פיו! קללה שנאמרת על מי שמנבל את פיו או אומר דברים בלתי ראויים.
♦ **עקא** – לחץ.
↵ **דא עקא** – זאת הצרה.
♦ **עתיר** – עשיר [רב-, שיש לו הרבה: עתיר ניסיון, עתיר קלוריות וכו'].

פ.

♦ **פוק** – צא.
└ **פוק חזי מאי עמא דבר** – יש להתחשב במנהג העם.
♦ **פורתא** – מעטה, קטנה.
└ **לא דק פורתא** – התבטא בצורה לא לגמרי מדויקת.
└ **נחמה פורתא** – התנחמות בדבר־מה קל ערך לאחר הפסד או אכזבה גדולה.
♦ **פירכא** – דבר מה שמפריך את הטענה, שמוכיח את ההפך.
♦ **פלג** – חלק.
♦ **פלגא** – חצי.
♦ **פלוגתא** – מחלוקת.
└ **בפלוגתא** – נושא זה שנוי במחלוקת.
└ **בר פלוגתא** – יריב לוויכוח. אדם שעמו יש מחלוקת.
♦ **פרהסיא** – גילוי ברבים.
└ **בפרהסיא** – ברבים, בציבור.
♦ **פרך** – שבר; גם במשמעות מושאלת: מקשה, שואל.
♦ **פשיטא** – פשוטה, מובנת [דבר פשוט שאמור להיות ברור מאליו].
♦ **פתר לה** – הסביר אותה [במדרש אגדה: חכם פלוני הסביר את המקרא בנושא].

צ.

♦ **צלא** – התפלל.
♦ **צלותא** – תפילה.
♦ **צערא** – צער, כאב, טרחה.
└ **לפום צערא אגרא** – השכר הוא בהתאם למאמץ.
♦ **צפרא** – בוקר.
└ **צפרא טבא** – בוקר טוב.
♦ **צריכא** – צריך, נחוץ.

ק.

♦ **קא** – קם [פועל עזר לצורת הבינוני].
└ **הא קא משמע לן** – הלכה זו (חידוש זה) בא החכם להשמיע לנו.
└ **קא משמע לן** – הוא אומר לנו זאת; הסיבה בגללה נאמרו הדברים היא..
♦ **קדיש** – קדוש.
└ **אורייתא קדישתא** – התורה הקדושה.
♦ **קולא** – הקלה, קל.
└ **לקולא** – להקל; בצורה מקילה, שלא לפי חומרת הדין.
♦ **קורט** – כמות קטנה, גרגיר [כמות קטנה של משהו; מידה מינימלית שאפשר לתפוס בין שתי אצבעות].
♦ **קושטא** – אמת.
♦ **קושיא** – שאלה, בעיה.
└ **הדרה קושיא לדוכתא** – חזרנו לשאלה המקורית, הבעיה נותרה בעינה.
♦ **קטל** – הרג.
♦ **קטלא קניא** – קוטל קנים [לא יוצלח, "כלומניק"].
♦ **קיימא** – קיום, קביעות.
└ **בר קיימא** – שיש לו יכולת קיום עצמאית שאינה נזקקת לעזרה חיצונית.
└ **קיימא לן** – קיימת לנו [מסורת] [מקובל בידינו, ידוע לנו].
♦ **קמא** – ראשון.
└ **בבא קמא** – שער ראשון [כינוי לחלק הראשון בספר, וכן שמה של המסכת הראשונה בסדר נזיקין].

└ **בית משפט קמא** – ערכאה ראשונה, בית משפט נמוך יותר.
♦ **קמי** – לפני.
♦ **קמיה** – לפניו.
♦ **קרא** – מקרא.
♦ **קרי** – קרא [הצעה לקריאה שונה של הכתוב שעל ידה מתיישבת הקושיה].
♦ **קרתא** – עיר; העיר.
└ **נטורי קרתא** – שומרי העיר [שם של קבוצה חרדית אנטי-ציונית].
♦ **קשיא** – קשה [בסיום דיון, הקושיה קיימת ולא נפתרה].

ר.

♦ **רבא** – גדול (כמו "רב" בעברית).
♦ **רבותא** – גדולה, ייחוד.
└ **מה הרבותא?** – מה מיוחד בזה?
♦ **רבנן** – רבותינו, חכמים.
♦ **רחם** – אוהב.
♦ **רחמנא** – האוהב, הרחמן [כינוי לקדוש ברוך הוא].
└ **רחמנא ליבא בעי** – לאלוהים חשובה הכוונה שבלב (ולא רק המעשים).
└ **רחמנא ליצלן** – אלוהים ישמור.
♦ **ריש** – ראש.
└ **ריש גלותא** – ראש הגולה [בעל הסמכות החילונית של הקהילה היהודית בבבל].
└ **בריש גלי** – באופן פומבי, בלי לחשוש ומבלי להסתתר.
♦ **רישא** – ראש, התחלת הדברים [כינוי לחלקה הראשון של משנה או של ברייתא].
♦ **רמא** – גבוה, רם.
└ **מאיגרא רמא לבירא עמיקתא** – משל לנפילה משיא ההצלחה אל שפל המדרגה.
♦ **רמי** – משליך, מטיל [מראה סתירה].

ת.

♦ **תא** – בוא
└ **תא שמע** – בוא ולמד [פתיחה להבאת מקור לשם הוכחה, כסיוע, קקושיה או כפתרון].
♦ **תו²** – קיצור של תוב = שוב [עוד].
└ **ותו** – תו הוא קיצור של תוב = שוב, עוד [ועוד].
└ **ותו לא** – ולא עוד, וזהו, ושום דבר נוסף.
♦ **תיקו** – תעמוד; צורת קיצור של 'תיקום' [תוצאת שוויון במשחק או בתחרות. בתלמוד: מילת סיכום לבעיה שלא נפתרה].
♦ **תלת** – שלוש. Tri (trois)
♦ **תמני** – שמונה.
♦ **תנא** – שנה, בכל המשמעויות של "שנה" בעברית: (ביצע פעולה) בשנית, למד (דבר הלכה), שנה קלנדרית, ועוד.
♦ **תנו רבנן** – שנו רבותינו [פתיחה להבאת ברייתא].
♦ **תניא** – שנינו, למדנו [מילה הפותחת סוגיות רבות בתלמוד, ושם ספר היסוד של חסידות חב"ד (עפ"י המילים הפותחות את הספר)].
└ **תניא דמסייעא** – טיעון מסייע, עוד רעיון שתומך בעמדה זו.
♦ **תרי** – שניים.
└ **בתרי זוזי** – בשני זוזים.
└ **תרי עשר** – שניים עשר [כינוי לספר בתנ"ך שבו מכונסים דברי שנים עשר הנביאים ("הקטנים"). מכאן

המילה תריסר].

♦ **תריסר** (צורת כתיב מקוצרת לצירוף תרי עשר) – שנים עשר.

♦ **תרץ** – יישר, פתר בעיה.

♦ **תרתי** – שתיים, שתי-.

└ **תרתי דסתרי** – שני דברים הסותרים זה את זה.

└ **תרתי משמע** – בשני המובנים, בשתי משמעויות. à plusieurs significations